

Fölösleg és szükség

Veszteséggel dolgozó szövetkezet elnöke lett Ábrahám Vince. A téesszöveteseg titkári székéből ment Rúzsa, a Napsugár Termelőszövetkezetbe. Beszélgetés közben szemforgatás lett volna meg nem kérdezni:

— Szintén veszített?
— Úgy értem, hogy bukott titkár vagyok? Nem érzek presztízsveszteséget. Voltak nehéz napjaim, sőt hónapjaim is, de inkább a latolgatás időszakában. Az volt a rossz, hogy akkor már láttam, mi van itt, és ha végül elvállalom, addig is az én káromra romlanak az állapotok.

— Az a titkárság nem volt rossz állás.

— Farizeus beszédet ne várjon tőlem. Öt évet ott töltöttem, kihúzván a lábamat, nem mondhatom, hogy rossz volt. Elegánsan fogalmazva: kiderült, hogy nem nekem való. Ezt a munkát, ami itt van, húsz évig csináltam, végül úgy, hogy az a másik kitérő volt.

— Haszon nélkül?

— Volt alkalmam körülnézni az országban, egy kicsit a világban is. Amit láttam, úgy is néztem, mit vennék át, ha újra téessze mennék. Még titkár voltam, amikor elmentem az elnökségre. Kérdezték, minek az nek? Készülök az életre! Sokan ismernek, úgy érzem, becslésem is, ha segítségért fordulok valahová, csak jóindulatot találok. Megint ne csavarjuk a szót, az ismeretségre nagy szükség van.

— Egyszer már volt elnök Rúzsa.

A másik téesszeben, a Népszabadságban. Úgy fogadtak először, hogy akárhová mehetek, csak hozzájuk ne. Azt mondták, lovat is kettőből választunk — és amikor elfőttem, virággal búcsúztattak. Ide már ismerősként jöttem, úgy éreztem, hogy várnak, és szívesen fogadnak.

— Meglepetés?

— Óriási! Megint ne szépsítsünk, nagy lazaságokat találtam. A mentés mindig: nem akarnak a tagok dolgozni. Mit tehet ilyenkor az ember? Megkérdje a tagokat. Ők meg azt mondták, a vezetőség a hibás. Most már felelősséggel mondhatom, a tagokban semmi hiba nincsen, őket a veszteséggel felelősség nem terheli.

— Szépen hangzik, de bumeráng lehet belőle. Ha netán ismét ráfizetéses esztendő jön, nem tud kire hivatkozni.

— A „netán” sajnos elmaradhat. Ezt az évet még elkerülhetetlenül veszteséggel zárjuk. Csak a kamat és az esedékes törlesztés hatmillió forint erre az évre, rövid lejáratú hitelként harmincmillió nyomja a számlánkat. Ekkora összeget büvésznutatvány-nal se lehet elővarázsolni.

Nem is azt mondjuk, hogy fölragyogott a nap, és vége a szük esztendőnek, hanem azt, hogy ebben az évben úgy előkészítettük a következőt, hogy akkor már nem szabad ráfizetnünk. Ha egyszer mégis beszaladna a madzag, akkor biztosan én lennék a hibás, és a többi vezető, mert a tagok dolgozni akarnak. Tavaly a fán pusztult az őszibarack, mert állítólag senki nem akarta leszedni, idén volt olyan nap, amikor százhetven asszony szedte. Ha valam nem sikerül, nem is mondom, hogy nincs munkaerő, mert tudja a választ: úgy szervezd meg, hogy legyen. Könnyű kimondani a tapasztalatot: az emberek szívesen dolgoznak, ha megéri. A recept is egyszerű, a munkát meg kell fizetni.

— Rostálás?

— Nem én fedeztem föl, hogy rendcsinálás kell, evvel fogadtak a tagok. Igen, igen, de hogyan fogjunk hozzá? Lassan, fokozatosan? A bizonytalanságból előbb-utóbb mocsár lesz, ezt az utat nem választathatjuk. A határozott lépés viszont népszerűtlen lehet. Lehetni lehet, de nem az, mert aki ezt a szövetkezetet komolyan vette, a határozottságot várta. Összeszámoltuk, kiderült, a kicsi szövetkezetben ilyen-olyan vezető állásban tizenhét főléseges ember van.

— Nem értem. Pénzből hiány, emberből föléseges?

— Három majorgazda és három brigádvezető állását megszüntettük. Csak százötven hektáron termelünk krumplit, de önálló ágazatvezető volt hozzá. Ma sem értem, mi volt a dolga. Tavasszal elültették a krumplit, ősszel fölszedték. A vegyszerelés a növényvédős dolga, az eladás az értékesítő. Ágazatvezető volt, de a főszedő gépeket nem javították ki. Volt olyan brigádvezető, akinek egyszerre hét ágazatvezető dirigált, az a csoda, hogy meg nem bolondult.

— Tehát a tizenhét embert kicserélték?

— Nem! Azokra a funkciókra a mostani körülményeink között nincsen szükség.

— Kemény lépés.

— Volt, aki magától elment, és olyan is van, aki más munkakörben nagyon hasznos tagja a szövetkezetnek. Igyekeztünk úgy intézni a dolgukat, hogy ők is presztízsveszteség nélkül lépessenek oda ahol legnagyobb szükség van rájuk. Túrelmesek vagyunk, ha kell; aki nyugdíj előtt áll, azt természetesen nem háborgatjuk.

— Mennyi pénz a tizenhét főlése?

— Évi 700 ezer forint. Viszonylag nem sok, mert rendkívül alacsonyok voltak itt a bérek, de jó,

ha ezt az összeget azoknak fizethetjük ki, akik hasznos munkát végeznek év elejétől év végéig.

— Túlságosan idillinek látszik, hogy szinte várták a tagok. Szemébe néznek az új vezetőségnek, és azt mondják, ez kell nekünk?

— Garanciát kértek ők is, és a főlése hatóságok is. A megyei tanács mezőgazdasági osztálya szerződést kötött velünk, hogy 1982-ben már nem lesz mérleghiány. Ha mégis lenne, bukunk.

— A szerződés másik ága?

— Ha kilábolunk a bajból, öt év múlva prémiumot kapunk. Nem 82-ben, nem 83-ban, hanem, akkor, amikor már mérhető, hogy jó utat választottunk.

— Kilátások?

— Most folyamatos bevételt hozó tevékenységet kell folytatnunk, különben nem tudunk fizetni, de nem nézhet csak a lába elé, aki előbbre akar jutni. Fejlesztünk, ötszáz szarvasmarhát akarunk tartani, szőlőt és szilvát telepítünk, és hasznosítani akarjuk a meleg vizet adó kútát, ha lehet.

— Megint egy furcsaság. Fejlesztésről beszél, de a nagy pénz nemrég üzembe állított paradicsomfeldolgozó gépezet a szezon kellős közepén áll.

— Azért, mert nem javították ki. Eldöntöttük, rendbehozzuk, és a jövő éviől üzemeltetjük. A paradicsom gépi szedésével viszont nem kísérletezünk tovább, mert a gép a zöldséget is szedi, abból pedig soha nem lesz piros paradicsom. Annyit termelünk, amit kézzel is le tudunk szedni.

— Számoljunk: annyiért érdemes ilyen drága gépezetet üzemben tartani?

— Számoltunk. Nálunk szent növény a paradicsom, még a jogász is azt ültet a háztájiba. A tagok termelik, de más fölvasárlónak adják. Térjünk észhez, emberek! Mi adjuk a gépet, a palántát, és másé lesz a haszon? Jövőre mi szeretnénk fölvasárlási szerződést kötni velük, hogy legyen annyi paradicsom, amiért érdemes a gépsort beindítani.

— Ne kerülgessük a forró kását, egy nehéz kérdést még hadd tegyünk a beszélgetés végére. Látja, mennyi hiba volt itt. A megyei téesszöveteseg titkáráként nem látta őket?

— De láttam.

— Mondhatjuk, hogy az előző elnök kiválasztása rossz lépés volt?

— Ki kell mondanunk, az volt.

— Ki ajánlotta elnöknek?

— Én, személyesen.

— Akkor azt is mondhatjuk, hogy az akkori rossz lépésért most vezekel?

— Ezt ne mondjuk, mert a vezeklés igen kényelmes foglalkozás ahhoz a munkához képest, ami napról napra ránk vár. Nem vezekelnünk kell, hanem dolgoznunk.

HORVÁTH DEZSŐ

Munkahelyi kapcsolatok

A munkahely „második otthonunk”, ezért a jó vagy rossz munkahelyi légkör nagymértékben befolyásolja közérzetünket. Kellemes dolog, ha a munkatársakkal jó a kapcsolat, szívesen a hangnem. Sok munkahelyen a közös feladatok, a jól végzett munka barátokká kovácsolja a dolgozókat. Ezeket az értékes emberi kapcsolatokat érdemes ápolni.

Vannak azonban a munkahelyeken ideálisnak egyáltalán nem mondható kapcsolatok házassági kötelékben élő férfiak és nők között. Ezek sokszor sértik a házastársi hűségét, és veszélyeztetik a házasságok fennmaradását. Tudom, mindenkinek magánügye, hogy kívül és milyen tartalmú barátságot tart fent. Ebbe senkinek sincs joga beleszólni. Én sem teszem. Mindössze a házasság védelmében ejtek néhány szót, amelynek inkább gondolat- és felelősségébresztés a célja.

Mivel a nap jelentős részét a munkahelyen töltjük, könnyen kialakulhat a munkatársi viszonyról mélyebb tartalmú kapcsolat férfi és nő között. Szerepet játszhat az újdonság ereje is, amely mindig vonzóvá teszi a másik felét. S ha átlépik azt a bizo-

nyos határt, amelynek egyik oldalán még munkahelyi barátság van, de a másik oldalán már az egymás akarásának veszélyes zónája, ennek előbb-utóbb a család látja kárát.

Ha nem is vezet váláshoz az ilyen rövidebb-hosszabb ideig tartó kapcsolat, a családi életre mindenképpen kihat. Például: az érdekelt fél később megy haza, valótlán dolgokkal indokolja elmaradását (túlóra, kiszállás, értekezlet stb.); a közös családi dolgok iránt közönyös vagy türelmetlen, mert gondolatai a másiknál időznek; letagadja jövedelmének egy részét, és partnernére költi; szándékosan vitákat provokál, hogy indoka legyen elrohanni hazulról — a másikhoz stb.

A statisztikai adatok szerint a válási okok között igen nagy százalékarányban szerepelnek a munkahelyi kapcsolatok. De nagyon sok esetben ezek sem bizonyulnak tartósnak, ha házasságra kerül a sor. Ennek mélyenfekvő okai vannak. Az, aki nem tiszteli eléggé a házasságban mindkét részről kötelező erkölcsi normákat, könnyen beleesik ugyanabba a hibába, és új házasságát is lazán kezeli. Szívesen teremt ismét kifogásol-

ható kapcsolatot, és kezdődik minden előlről.

Ha a családi életforma iránt kötelező komoly felelősséggel boncolgatjuk ezt a kérdést, akkor mérlegelnünk kell a helyzetet. A család a legszébb emberi közösség, ahol védett, szeretetteljes környezetben nőnek fel gyermekeink, életünk folytatásai. Ha mérlegre tesszük ezeket az értékeket, s a mérleg másik serpenyőjébe az alkalmi partnert, vajon melyik oldal súlyosabb lelkiismeretünk előtt? Az ember önmagát félmjelzi, ha a mérleg a család javára billen.

Ha netán erőt is vesz rajtunk időnként az „egyszer élünk” hangulat — ne dobjuk el a családot műló örömkért, mert az életút végén vissza kell néznünk, és lelkiismeretünk előtt felelni kell az életre hívott gyermekeink sorsáért.

Az élet naponta kínálja a kapcsolatteremtési lehetőségeket munkahelyen és másutt. A személyi varázs sokszor hat érzelmvilágunkra. A kísértésnek nehéz ellenállni. Mégis érdemes leküzdeni ezeket az érzéseket, és jellemes magatartással megvédeni az otthon tisztaságát.

F. K.

Katona Judit

Húsz év után

Sodor a negyvenedik év. Oltalmaz meg és tarts magasra. Jön révészem, a gyors idő s átvész a csöndes, túlsó partra.

Te, velem mindenben iker. arcban, sorsban és mozdulatban. csak te maradtál meg nekem s neked végképp csak én maradtam.

Elejtől fogva tebe-ned bíztam és bízom mindörökké. révészünk vár, a gyors idő, csillagzá válunk s őszi köddé.

Izsó és Dugonics

Tisza-parti városunk legkorábbi, kedvelt és jellegzetes emlékműve a Dugonics-szobor. Eredetileg közvetlenül a mai központi egyetem (akkor reáliskola) előtt állott, mostani helyére az árvíz után került. Az emlékmű alakjának plasztikai megálmodója, tervezője, a múlt századi magyar szobrászat legkiemelkedőbb egyénisége, Izsó Miklós (1831—1875) volt, aki százötven évvel ezelőtt, 1831. szeptember 9-én született. Nevéhez — többek között — fiatalkori alkotása, a *Búsuló juhász* című közismert zsánerszobra, továbbá a debreceni *Csokonai-emlékmű* kötődik, melyeket a hetvenes években létrehozott pompás terrakotta szobrocskáik (*Táncoló hajdúk* sorozat) gazdagítanak. Korán bekövetkezett halála miatt a szegedi Dugonics-szobron kívül, az általa tervezett budapesti *Peitzi-szobrot* is Huszár Adolf (1842—1886) vitelezte ki. Izsó megbecsülendő emlékezetét tiszteljük meg úgy, hogy idézzük fel röviden a Dugonics-szobor létrejöttének egykori körülményeit. Annál is inkább, mert ez az alkotás „...nemcsak hazai viszonylatban szép, hanem Európában számos korabeli emlékműve sorában is méltán megállja helyét”.

A szobor felállításának szándéka már az 1830-as években (Izsó születése körül) megvolt. Ez érthető is, hiszen a szegedi származású Dugonics András (1740—1818), — aki „...a nemesi ellenállás és a patriarkális népiesség irodalmi képviselője” volt — halála után: hamvait márvány sírreléssel fedték le, a város megfestette portréját, és kéziratát kiadták. Kultusza tehát azt követelte, hogy mielőbb szobrot emeljenek neki, megadva ezzel a megbecsülés teljes emléket. Azonban közel két évtized telt el, míg e szép cél a megvalósuláshoz vívó aktív mozgalmá vált. 1859/60-ban a Szegedi Híradó hasábjain előbb ösztönző cikkek, majd olyan hírek jelentek meg, melyek a szoborra történt eredményes gyűjtésről számolnak be. A kezdeti igény szerény volt, mert csak egy mellszoborra mertek gondolni, melyet akkor még a Szechenyi téren szántak elhelyezni. Jó évtized múltán, 1873-ban alakult meg a — városi tanács által támogatott — széles körű, új Dugonics-szoborbizottság, mely — egyre gyarapodó összeggel rendelkezve — felkérte Izsó Miklóst az emlékmű elkészítésére. A művész e feladatot szívesen elvállalta. Egy mellszobrot és két olyan tervvázlatot hozott létre, melyek Dugonics Andrást álló alakként ábrázolták. Közülük a kiforrottabb második vázlat nyerte meg a bizottság tetszését. Ugyanis ez felelt meg legjobban azon kikötésnek, hogy az emlékmű a gondolataiba mélyedt írónak és tanárnak is kiváló Dugonicsot „...idősebb korából, mint tudóst, hazafit és papot tüntesse fel.”

Erdemes egy-két lényegbevágó részletet kiragadnunk abból — az Izsó által kidolgozott — szerző-

déstervezetből, mely a művész és a szoborbizottság közötti megállapodást tartalmazza. Így például azt a kikötést, hogy „...a szobor magassága a művész által bemutatott tervezethez képest 7 és fél lábban állapítatik meg, s a legjobb minőségű bronzból öntendő... A szobor a reáliskola előtti nyilvános téren léven felállítandó, szükséges, hogy az alak minden oldalról tekintve, kifogástalan legyen.” Az Országos Levéltárban őrzött szerződést — mely többek között a munkadíjat, a szobor elkészítésének időpontját stb. tartalmazza —, sajnos már nem lehetett megkötöni. A súlyosan meghalt Izsó szervezetét tudóvész támadta meg, mely végül is 1875. május 29-én a sírba vitte. A negyvenöt éves kiváló művész elhunytát Szegeden is fájdalommal fogadták. Ezt követően került sor arra a megállapodásra, melyet a szoborbizottság a művész özvegyével és Huszár Adollyal kötött. Határozatuk szerint Huszár egykori mestere, Izsó Miklós neve alatt fejezi be az emlékművet, mivel „...valóságos kisminta maradt hátra, amelyet lényegében csak fel kellett nagyítani a kívánt méretre.”

A szobor készítése közben a bizottság folytatta a széles körű gyűjtést a társadalmi egyesületekben és intézményekben is. A gyűjtésben segítséget jelentett az akkoriban megalakult *Dugonics Kör*, melynek fő törekvése szintén a szobor felállítására volt. Jellemző az emlékmű magas költségeinek megszerzési nehézségeire, hogy a szobor elkészülte után maradt adósság kiegyenlítésére a bizottságnak a Csongrádi Takarékpénztártól kölcsönt kellett felvennie. Az emlékmű ünnepélyes leleplezése 1876. augusztus 19-én került sor.

SZELESI ZOLTÁN